

Nordisk Tidegärd.

I samband med Laurentius Petri Sällskapets årsmöte i Söderköping hade representanter för Danmarks, Finlands och Norges kyrkor kommit till städes för att överlägga om möjligheterna att samordna strävandena att återuppbygga tidebönen i Nordens skilda kyrkor. Vid dessa överläggningar närvaro från Danmark: sogneprest Dag Monrad Moeller, Oure, Fyen, närmast som representant för Theologisk Oratorium, för Finland: prosten Bengt Serenius, Hangö och organisterna Harald Andersén och Reidar Lindström, Helsingfors, som representanter för S:t Henriks kretsen och för Norge: sokneprest Agnar Sandvik, Vinje, Telemark, representerande Ordo Crucis. Av Laurentius Petri Sällskapets styrelse deltog kyrkoherdarna A. Adell Söderköping och K. Peters, Söndrum och domkyrkosysselman Pehr Edvall, Växjö. Som sekreterare fungerade pastor Eric Segelberg, Nyköping.

Här nedan lämnas en redogörelse för förhandlingarna och deras resultat.

Laurentius Petri Sällskapets ordförande, kyrkoherde Adell inledde förhandlingarna med följande ord:

Det fanns en tid i Nordens kyrkors historia, då vi kunde bedja samfällt. Det var då kyrkospråket var gemensamt för hela den västerländska kristenheten och då den kyrkliga bönboken, breviariet, i sina huvuddrag var gemensam för kyrkorna och väl känt av de prästvigda. Det var då möjligt för en farande klerk från Sverige att göra gemensam bön med bröderna i Danmark och Norge. Givetvis sträckte sig denna bönegemenskap i egentlig mening icke ut över de latinkunnigas led.

Med reformationen kom splittringen. I kultiskt hänseende har utvecklingen i fråga om högmässan fört våra kyrkor ett gott stycke isär, även om gemensamma grunddrag alltfört kunna skönjas. Också i fråga om den evangeliska psalmen har särdragen inom de olika kyrkorna utpräglats. I Sverige är den danska kyrkans stora namn: Kingo och Grundtvig i stort sett okända, medan Wallin är ett föga bekant namn i Danmarks psalmböcker.

Framför allt ha själva språken under århundradena efter reformationen avlägsnats från varandra. Vid reformationens genombrott ägde Norden faktiskt ett gemensamt språk. Biskop Brask kunde år 1525 förutsätta att de svenska prästerna skulle föreläsa dagens evangelier ur den danska postillan och Laurentius Andreae

kunde 1526 föreslå ärkebiskopen i Trondhjem att den norska kyrkan skulle använda överblivna exemplar av den nyutkomna svenska översättningen av Nya testamentet. Nu bereda språken icke oväsentliga svårigheter vid umgänget folken emellan. I varje fall står det danska språket här i särklass för de övriga folken.

Att nu bringa ett närmande till stånd mellan våra närbesläktade folk i fråga om högmässa, psalm och koral skulle bereda stora svårigheter. Den enda väg som här står till buds är den långa vägen: att vi lära känna varandras olika traditioner. I fråga om tidegården ligger saken till på ett annat sätt.

Här har nämligen utvecklingen inom samtliga våra kyrkor bringat saken därefter, att hela tidegårdstraditionen brutits ned. Reformationen kom att inleda en avskrivningsprocess, som under förra seklet, om icke tidigare, totalt ödelade tidebönen. Tidegårdstraditionen måste byggas upp på nytt från grunden.

Den senaste generationen har fått bevittna ett nyvaknat intresse för tidebönen. Därmed komma förvisso dessa överläggningar att vittna. Och den fråga som nu förelägges oss är denna: Kunna Nordens kyrkor i arbetet för återuppbyggande av tidegården finna en gemensam väg, som kan göra det möjligt för oss att skapa en ny känsla av gemenskap i det som allra djupast förenar de kristtrogna: bönen. Skapandet av en i sina grunddrag gemensam bönbok för hela Norden öppnar för oss nya perspektiv av ekumenisk art. Dess förverkligande skulle otvivelaktigt öka känslan av gemensamt ansvar och av större andlig styrka.

I visshet om att känslan av inbördes nordisk gemenskap skall präglade vår sammankomst utbedja vi oss bistånd av den Ande som
— lär med skilda tungors ljud
All jordens folk att prisa Gud.

De ämnen, som upptagits i inbjudan till överläggningarna voro:

1. *Översikt över strävandena att förnya tidegården i Norden.*
2. *Kunna och bära vi eftersträva ett i sina huvuddrag gemensamt brevarium?*
3. *Åtgärder för främjande av tidegården.*

I diskussionen yttrade sig kyrkoherde K. Peters om den svenska tidegården:

Om man skall diskutera framtiden och dess utsikter torde det icke bara vara lämpligt utan nästan nödvändigt att först göra

sig reda för *var man står*. Och för att få en någorlunda säker överblick över den innevarande situationen måste det anses önskvärt att veta huru man kommit dit där man är. För en framställning av tidegärdsfrågans nuvarande läge är det därför lämpligt att förutskicka en historisk inledning.

De äldsta spåren till en tidegärdens renässans i det nutida Sverige gå ungefär sextio år tillbaka i tiden. Då talade man emellertid icke om tidegården utan om vesprar och matutiner. Ett namn betyder ju i och för sig icke så mycket. Men i detta fall är namnet verkligen mycket signifikativt. För oss är tidegården i första rummet en fråga om bönen, på 1800-talet gällde det framför allt musiken. För oss är texten det primära, för de första ivrarna, Norén och Morén, voro tonerna utgångspunkten. Den första efter dåtida tyskt mönster utförda s. k. lutherska vespern framfördes i Bollnäs kyrka 1889 (enligt en uppgift i K. S. V:s koralbok, vars historiska del är utarbetad av Norén och sålunda får anses vara en fullt tillförlitlig källa). I ungefär 20 år arbetade de båda vännerna Norén och Morén med att sätta material till sådana lutherska vesprar i händerna på prästerna, innan något mera i ögonen fallande resultat blev följd. 1908 års kyrkomöte begärde så hos Kungl. Maj:t utarbetandet av ett vesperale. Resultatet blev 1914 års av Morén och Ullman utarbetade Vesperale, innehållande festgudstjänster för kyrkoåret och en mängd kyrkliga tillfällen. Betecknande nog finnes däremot icke ett ord nämnt om veckans dagar. Det var fråga om *festgudstjänster*, icke om dagliga tideböner. Karakteristiskt är också att den flerstämmiga sången dominerar, även om varje gudstjänst innehåller åtminstone någon kortare psalmodi. De gregorianska psalmtönerna ha betecknande nog rönt en ganska valhänt behandling. Det är dock ingen tvekan om att detta vesperale, trots allt, varit ett för sin tid mycket betydande och förnämligt arbete, som betytt utomordentligt mycket för utbredandet av intresset för tidegudstjänsterna. Det vore i högsta grad orättvist att vilja förringa dess värde och den gärning det utfört.

1917 kom emellertid den nya svenska kyrkobibeln och kyrkomötet begärde med anledning därav ett omarbetande av vesperalet till överensstämmelse med den nya bibeltexten, innan det slutgiltigt fastställdes. Resultatet av detta arbete föreligger i 1925 års Vesperale och Psalterium och blev förvisso något helt annat än vad kyrkomötet tänkt sig. Den förnämligaste orsaken härtill torde varit

ett litet, till det yttre mycket anspråkslöst häfte som utkom 1924 under namnet *Evangelisk Tidegård*. För utgivarna av denna samling tidegårdsmusik hade ljus gått upp över tidegårdens karaktär av bön. Det lilla häftet innehöll material för laudes, vesper och kompletorium för en dags behov samt dessutom några kyrkoårsbestämda antifoner och hymner. Den dagliga gudstjänsten var emellertid huvudintresset. Det var framför allt vardagens stunder som skulle helgas av tidegårdens böner. Därför förekommo inga flerstämmiga körer eller annat sådant utan endast de gamla gregorianska tongångarna. Bakom detta tidegårdshäfte låg den fördjupade syn på den liturgiska utvecklingen under 1500-talet som givits av Rodhe i hans *Studier i den svenska reformationstidens liturgiska tradition*, 1917. Här var ett medvetet och konkret försök gjort att anknyta till den svenska reformationstidens liturgiska tradition sådan denna förelåg i de av Rodhe framdragna handskrifterna.

För 1925 års *Vesperale* blev detta häfte av avgörande — och katastrofal — betydelse. Man tog upp tanken på att göra tidegården till bönegudstjänst men genomförde den icke konsekvent. Så blevo dess gudstjänster varken festgudstjänster eller bönegudstjänster utan något mittemellan, som icke tillfredsställde någon. Därtill kom att de krafter som stodo till buds för utförandet icke ägde den nödvändiga kännedomen om den gregorianska sången. Detta hade till följd att arbetet vanprydes av de mest vidunderliga musikaliska misstag. *Vesperalet* är ett skolexempel på faran av att ge sig in på ett område som man inte behärskar. 1925 års *Vesperale* torde knappast ha spelat någon praktisk roll alls. De få tillfällen då det kommit till användning torde kunna räknas med två siffror. Största delen av upplagan torde fortfarande ligga osåld.

Detta är det sista officiella försöket med tidegårdsmaterial ända till *Den svenska Mässboken*, del II, 1944, där tidegårdsmusik meddelats till *Handbokens* högtidligare form av morgon- och aftonbön. Ur musikalisk synpunkt sett står ju denna oerhört över *Vesperale* 1925. Den gregorianska musiken är här i allmänhet korrekt behandlad. Dock torde denna boks öde bli detsamma som *Vesperalet* 1925, därför att de gudstjänstformer som här bjudas knappast komma till användning annat än vid ett eller annat enstaka tillfälle och då vanligen läsas, icke sjungas. De tillfredsställa icke dem som vilja ha festgudstjänster och ännu mindre tidebönsålskarna.

Under åren efter 1924 har däremot det enskilda arbetet med den

svenska tidegården i hög grad utvecklats och visat sig ha en uppgift att fylla. Detta har i synnerhet visat sig vara fallet sedan man fått klart för sig betydelsen av den lästa tidebönen. Tidebönen kan läsas för enskild andakt men lika bra, eller bättre, brukas med körläsning vid gemensam andakt. Sedan insikten härom vunnit spridning har tidegården åter fullt blivit vad den till sitt väsen är: bön. Och det är som bön, icke som musik, den vunnit den spridning den nu fått. Början gjordes 1934 med Veckans Tideböner, alltså motsvarigheten till den avdelning i det romerska breviariet som brukar kallas Psalterium per hebdomadam dispositum. Några år senare (1939) följde en ny upplaga, utökad med en hel del kyrkoårsmaterial, motsvarande breviariets Proprium de tempore. Och 1944 utkom den 3:e upplagan, utökad med ännu mycket mera kyrkoårsmaterial. Samtidigt har ock utgivits en liten samling Tideböner för ungdom, också den utkommen i tre upplagor, avsedd för söndagsskolan, skolans morgonböner och konfirmandundervisningen. Parallellt har en mängd musikaliskt tidegårds-material utgivits, vilket f. n. ligger samlat i volymen Svenskt Antifonale.

Efter denna korta översikt av tidegårdens yttre historia i vårt land under de båda sista mansåldrarna, må det tillåtas mig att få ge åtminstone en liten skiss av tidegårdsarbetets innersida.

Till att börja med vill jag då påpeka de källor på vilka den svenska Tidegården bygger. Bland icke reformatoriska uppräknar jag då framför allt Breviarium Romanum, Breviarium Lincopense, Sarumbreviariet, Antifonale Romanum och Antifonale Monasticum. Bland efterreformatoriska förtjänar särskilt att nämnas: Kyrkoordningen 1571, Laurentius Petri's De officiis, Aspöboken, Ordo Canendi, Skara n:r 1, Bygdeåboken, Liber Cantus (båda upplagorna); dessutom en hel del smärre på olika bibliotek förvarade manuskript.

Vidare förtjänar att framhållas, att text och musik fått växa fram samtidigt. Det har aldrig varit frågan om att till varje pris skapa fram en melodi till en given text. Där icke en text kunnat få en passande melodi har den fått ligga tills vidare. På samma sätt har skett med melodier som i och för sig varit önskvärda men till vilka ingen passande text kunnat anskaffas. Någon text har icke intagits utan att dess melodi legat klar.

Arbetet har fått *växa fram* under 20 år. Det har icke forcerats. När den första textupplagan utgavs förelåg redan sedan ganska

länge allt erforderligt antifonmaterial färdigt. Icke en enda antifon bearbetades vid utgivandet för att fylla en förefintlig lucka. Vid andra upplagan upptogs så mycket kyrkoårsmaterial som då förelåg klart. På samma sätt vid den tredje. Det kan icke nog kraftigt understrykas att endast sådant material som vuxit fram s. a. s. självmant har upptagits. Intet har bearbetats under trycket av medvetandet att här gäller det att till varje pris fylla ut en lucka. Det enda undantaget utgöra hymntexterna, vilka också delvis bilda det svagaste partiet i hela tidegården. Genom detta stilla växande har ock det praktiska tidegårdsarbetets lärdomar kunnat komma det litterära arbetet till godo.

Slutligen må ock erinras om att arbetet varit av privat natur och därför kunnat utföras utan direktiv utifrån. Det torde därigenom åtminstone i jämförelsevis stor utsträckning kunnat undgå att bli ett sådant kompromissarbete, som oftast är fallet med de officiella liturgiska böckerna. Den svenska tidegården har fått en välgörande *enhetlig* karaktär.

Skulle jag nu i korthet antyda var vi för närvarande stå, tillåter jag mig att anföra några önskemål som jag år 1930 uttalade i »Den gregorianska sången» och som jag då betraktade som *pia desideria*:

»Ett ordentligt Antifonarium bör utarbetas omfattande:

1) Ett Psalterium för en vecka eller eventuellt en månad, innehållande för varje dag matutin, laudes, en bönestund för dagen (motsvarande en av de »små tiderna»), vesper och kompletorium. Musiken — konsekvent gregoriansk — måste vara arrangerad på ett ur både historisk och musikalisk synpunkt tillfredsställande sätt.

2) Ett Proprium de tempore, innehållande särskilda morgon- eller aftongudstjänster (eller båda delarna) för alla viktigare högtider.

Slutligen måste en textbok till dessa Antifonariets gudstjänster iordningställas, ett krav, som redan gjordes gällande i 1914 års *Vesperale*.»

Dessa önskemål äro nu uppfyllda, delvis t. o. m. i högre grad än man för femton år sedan i sina djärvaste drömmar kunde hoppas.

Knut Peters.

Sokneprest Agnar Sandvik talade om Bestrebelse for fornyelse av tidebønnen i Norge.

Da katedralskolenes lovfastsatte tidesang i sin tid blev sløifet, forsvant de siste rester av tidebønnen i norsk gudstjenesteliv. Såvel de ukentlige tjenester som ottesangen og aftensangen på helligdager blev vesentlig prekentjenester og i liturgisk henseende utformet som en sterkt redusert høimesse.

Først i aller siste tid er det blitt gjort forsøk på en gjenvinning og fornyelse av tidetjenestene. Forsøkene har været nokså spredte og famlende og ofte svært uklart motiveret, men de har vist at det finnes en voksende trang til et rikere gudstjenestlig liv.

Allerede Alterboken av 1920 — vår nuværende — åpnet adgang til leilighetsvis å gjøre aftensangen rikere, og gav en form for denne som i nogen grad minner om den gamle vesper, men også bare i nogen grad. Her finner vi bl. a. en antifon med Glori Patri, samt Magnificat (eller Nunc dimittis!) og i Liturgisk Musikk av samme år er de gregorianske tonene til disse ledd gitt. Med tanke på en mulig ny optagelse av Davidsalmene i gudstjenesten blev Toni Psalmorum tatt med i tillegget til vår messesangbok — »Graduale» — av 1926. Nogen nevneverdig betydning har dog ikke disse tiltak hatt tiltross for den mulighet de gav. Som hjelpemiddel i liturgisk henseende var de både for knapt og mangelfuldt formet.

Et annet tiltak er knyttet til avdøde pastor Fasmer Dahls navn. I en hel rekke »vespere» til forskjellige leiligheter forsøkte han å gi aftensangen et nytt innhold og en ny form. Disse »vespere» kunde leilighetsvis opnå en viss popularitet, men som hjelpemidler til gudstjenestlig bruk var de umulige. Stort sett blev de oppfattet og mottatt som det de og var: musikalske andakter eller »from» underholdning. De var av samme form som dem en ellers kjenner fra flere hold noen årtier tilbake, sammensatt uten liturgisk hensikt og mål, med en stofflig blandning av høist heterogene elementer og med utstrakt anvendelse av de forskjelligste musikalske hjelpemidler. De hadde betydning som vidnesbyrd om en trang til rikere utfoldelse, men har også kommet til å fremme den misopfatning at tidegudstjenester først og fremst er en slags »musikandakt», eller underholdning.

I liturgisk henseende, både innholdsmessig og musikalsk, betegnet de liturgier som blev utarbeidet til minnegudstjenestene i 1930, et ganske stort fremskritt. Riktignok merker en også her den

sterke bindingen til høimessen, særlig når det gjelderottesangen, men tjenestene fikk dog sitt vesentlige preg av den rike anvendelse av salmer og hymner fra den gamle olsok-gudstjeneste. Disse liturgier, som finnes i Liturgisk musikk til minnegudstjenster, har også senere fått betydning i den stadig økende feiring av Olsok (St. Olavsfesten), men gir ikke hjelp til den ordinære aftensang.

Den innvenning en må gjøre mot de foran nevnte forsøk og liturgier, er at de har manglet klar plan og holdning. De har vært for tilfeldige både i sin oppbygging og i den tekstmessige og tonemessige utforming. Behandlingen av de gregorianske toner har vært både mangelfull og skjødesløs. Den utstrakte anvendelse av korsang (blandet kor, kvinner, barnekor etc.) og andre ekstraordinære musikalske hjelpemidler har hindret forståelsen for at det her dreier sig om bedegudstjenester.

Et fremskritt var her »Vesperale» ved dr. O. M. Sandvik (1938). Det inneholder en samling vespere til forskjellige leiligheter og er i sin utforming adskillig enklere og klarere. Men de er heller ikke ferdige til å kunne bli endelig akseptert. Også de er liturgisk for usikre og for uensartede, og er både tekstmessig og tonemessig for meget torsoer. Blandet kor går igjen her også.

På bakgrunn av de forsøk som er gjort på en fornyelse av tide-tjenestens — fremforalt aftensangens — liturgi, kan vi si at vi først og fremst trenger å få vakt forståelsen for at disse tjenester er gudstjenester og at de som sådanne er kirkens bedegudstjenester. Vi trenger en liturgisk utforming av dem som svarer til denne deres egenart, samt det hjelpemiddel — et »breviar» — som da må til. Et slikt »breviar» er nu under arbeide og vil forhåpentlig være ferdig i nærmeste fremtid. Vidre er det klart, i den utstrekning det blir tale om den gregorianske sang, at denne må behandles og utnyttes på en ganske anderledes korrekt og stilren måte enn i de forsøk som hittil har vært gjort.

Ved siden av disse offisielle og halvoffisielle forsøk har det også vært endel av mer »privat» natur. Således kan vi nevne Pro Ecclesia, et kirkelig selskap fra tyveårene, som stod under ledelse av den kjendte prest Michael Hertzberg. Det er forlengst gått inn. Dette selskap leste på sine stille samvær daglig flere tidebønner. Også ved andre grupper samvær finner vi tidebønner mer eller mindre brukt, dels lest, dels sunget. Gjennom flere år har nu en større gruppe prester og lekmenn sunget ters og komplet på sine stille dager og regelmessig lest eller sunget matutin. At det i mange

kretser er et følt behov og en voksende forståelse for en fornyelse av kirkens bønn er utvilsomt. Det kommer også tilsyne derved at ikke få finner veien til de »liturgiske» morgenandakter som holdes i visse kirker, f. eks. Vår Frelsers kirke i Oslo.

Det er denne trang — til hjelp i bønnelivet og forståelse for bønnens tjeneste, som også gir det beste håp om at en fornyelse av tidebønnen skal lykkes. Det er også faktisk den som har foranlediget arbeidet med det »breviar» som nu er under utførelse.

Agnar Sandvik.

Pastor Dag Monrad Møller föredrog följande redogörelse om »Forsög paa Genoplivele af Tidesangen i Danmark», av sogneprest Gunnar Pedersen.

De förste Forsög paa at kalde Tidesangen til Live paa ny fandt her i Danmark Sted vid de »Stille Dage» i Helsingör i 1931. Impulser til et saadant Stävne var bl. a. hentet fra »Stilla dagar», som det skaanske »Sodalitium Confessionis Apostolicae» havde affholdt i Båstad. Den Mand, der stod for den liturgiske Tilrettelæggelse var nu afd. Pastor Johs. Bruun. Han gik til Arbejdet med en stor Kärlighed til Tidesangen og Forstaaelse for dens Betydning for Kirkens Liv. Selv havde han i aarevis studeret baade Tekster og Musik, bl. a. i Beuron, og han har oversat Dom. Johners populære Bog om gregoriansk Koral til dansk. Bag disse »Stille Dage» stod en Kreds af Präster og Lägfolk, som fölte, at der her var noget nyt, som skulde prøves. De liturgiske Former, som benyttedes ved dette förste Stävne og — med ubetydelige Ändringer — ved alle fölgende gik i Korthed ud paa, at man efter de gamle liturgiske Forbilleder holdt Laudes, Sekst, Non, Vesper og Completorium. Höjmesse holdtes efter dansk Höjmesseskik, dog med enkelte Tilföjelser saasom Kyrie, Gloria og Praefation og med en Del af Ledene sunget som gregoriansk Koral. Rammen om disse »Stille Dage» i Helsingör var de skönneste tänkelige. Gudstjenestene holdtes i den smukke St. Mariae Kirke og Övelserne og de övrige Sammenkomster i det tilstödende velbevarede Karmeliterkloster. Mödet virkede paa een Gang som et Pust fra Kirkens store Dage og som et Kald til at synge Guds Pris den ganske Dag.

Blandt Deltagerne i de »stille Dage» var en hel Del theologiske Studenter fra »Theologisk Oratorium». Vor Forbindelse med »stille Dage» havde sin naturlige Grund deri, at vi havde arbejdet med

de bibelske Psalmer til liturgisk Brug og havde i 1929 ladet trykke en lille Bog, »Bibelske Psalmer», et Udvalg af Davids Psalmer, tilrettelagt saa de kunde synges paa de gamle gregorianske Psalmetoner. Denne Bog brugtes ved »stille Dage» ved Udførelsen af Psalmodien. Da vi baade herved og paa anden Maade havde stiftet Bekendtskab med den gregorianske Koral var det, vi mödte i »stille Dage», os ikke ganske ukendt. Men paa den anden Side havde vi ikke för paa dansk og evangelisk Grund mödt Tidebønnerne i deres traditionelle Skikkelse. Derfor kom dette Möde med Tidesangen til at betyde dette for os, at vi optog den i vort gudstjenstlige Fällesskab. Tidligere havde vi brugt en Andagtsform, der närmest maa karakteriseres som en Meditation over Fader Vor; nu gik vi efterhaanden over til ved vore Morgengudstjenester at synges Matutin. Og naar vi sluttede vore Aftensammenkomster, sang vi Completorium. —

Beskedent, men man tör ogsaa sige brändende for Sagen, forsögte vi at indføre Tidesang i et Par köbenhavnske Kirker, saaledes lejlighedsvis hos Pastor Sanger i Johanneskirken og hos Pastor Brenk i Sundby Kirke. Det drejede sig her om Completorium. En varig Frugt af disse Forsög blev den ugentlige (Lördag Aften) Vesper i Bethlehemskirken. Den, som tog Initiativet hertil og endnu vedligeholder denne Vesper, er Bethlehemskirkens Kordegn, Valdemar Nielsen. I 2° Udgave af »Bibelske Psalmer», som udsendtes i 1933 optoges to Tidebønner, nemlig Matutin og Completorium. Senere er af Samfundet »Pro Ecclesia» udgivet i smaa Hefter: Vesper og Completorium. Det förste af disse Hefter bruges ved Vesperen i Bethlehemskirken. Ved Oratoriets Prästekonventer, som tog deres Begyndelse i 1936, bliver der foruden Højmesse ogsaa sunget Tidebønner (Matutin, Sekst, Vesper og Completorium).

Naturligt nok vaagnede indenfor Oratoriet, samtidig med at vi tog Tidebønnerne i Brug i vort gudstjenstlige Fällesskab, Trangen til at läse dem regelmässigt og dagligt. En medvirkende Aarsag var selvfølgelig ogsaa denne, at vi efterhaanden spredtes som Präster ud over Landet og saaledes fölte Trang til at märke Fällesskabet i Adskildtheden. Der udsendtes derfor af undertegnede i 1934 et lille »Breviar», et Hefte indeholdende 4 Tider og med beskedne Anvisninger for Kirkeaaaret. Heftet har store Mangler og Trangen til at faa noget bedre og mere fuldstændigt kom derfor af sig selv. För nogle Aar siden nedsattes derfor indenfor Ora-

toriet et 4-Mands Udvalg, bestaaende af Professor Prenter, Sognepræsterne Sv. Aage Nielsen, Viggo Lissner og Gunnar Pedersen, for at udarbejde et nyt Forslag. Da vi indenfor Udvalget efter kort Tids Arbejde fik en meget stærk Følelse af, at et saadant Arbejde ikke kan laves alene ved et Skrivebord, udsendtes et foreløbigt Forslag i 50 Eksemplarer til en Kreds indenfor Oratoriet. Meningen hermed var, at Forslaget skulde grundigt gennemprøves, før det bragtes frem for Offentligheden. For Tiden er dette Forslag underkastet en grundig Revision af 4-MandsUdvalget, og denne skulde gerne resultere i en snarlig Udgivelse. Forinden skulde imidlertid »Bibelske Psalmer» komme i 3' Udgave, indeholdende alle 150 Davidspsalmer og de gamle Cantica, forsynet med forklarende Noter af Pastor Sv. Aage Nielsen og med Antifoner af Pastor Gunnar Pedersen, som ogsaa har tilrettelagt Teksterne til de gamle Psalmtoner. Endelig kan nævnes, at »Breviaret» tænkes efterfulgt af et Nodehefte (»Antifonale»), saaledes at Tidebønnerne kan synges i det Omfang, som skønnes fornødent.

Gunnar Pedersen.

Domkyrkosyssloman Pehr Edvall:

Kunna och böra vi eftersträva ett evangeliskt breviarium för Nordens kyrkor av i huvudsak gemensam karaktär?

Frageställningen innesluter tvenne spörsmål: *behöver vi ett nordiskt evangeliskt breviarium av i huvudsak gemensam karaktär? Kan vi i så fall åstadkomma ett sådant?*

Att var och en av de nordiska kyrkorna behöver ett evangeliskt breviarium i någon form, därom torde i stort sett ingen diskussion råda. Varje kyrka behöver en andaktslivets regula. En evangelisk kyrka behöver en evangelisk regula, grundad i evangeliet, i Ordet, till stöd för en rikare och renare tillbedjan, ett sakramentalt liv, en gudstjänstlig gemenskap. Den evangeliska tidegården har på ett förunderligt sätt visat sig kunna förmedla den nödiga enheten av fasthet och liv. Nordens kyrkor behöver sålunda ett evangeliskt breviarium. Den kyrkliga förnyelsen, den personliga helgelsen kräver det. Den tredje trosartikeln kräver det.

Men ett nordiskt breviarium av i huvudsak *gemensam* karaktär — vad talar egentligen för den saken?

Låt oss här gripa ut tre faktorer! Först detta: *de nordiska kyr-*

korna har, som evangeliska kyrkor, många drag, som förenar. Om man jämför reformationens genombrott i Norden med reformationstidens historia på kontinenten, kan man icke undgå att lägga märke till den nordiska reformationens relativt enhetliga karaktär. Det är sant, att utvecklingen sedan i de nordiska kyrkorna gick ganska olika vägar. Men i det hela kan man nog med en viss rätt hävda, att utgångsläget signum är *kontinuiteten*.

Härtill kommer, att de nordiska reformationskyrkorna under de följande århundradenas lopp *levat nära varandra*, givit och mottagit ömsesidiga impulser. Man kunde erinra om de talrika förbindelserna mellan svensk och dansk reformationstid och de band, som fast sammanknutit sekler av svenskt och finskt, av danskt och svenskt kyrkoliv, likasom den nära kontakten mellan Sveriges och Norges kyrkor inte minst under senaste århundrade. Det är väl knappast överord att påstå, att 'nordismen' ofta haft lättare att nå praktiska uttryck och resultat på kyrkolivets område än på politikens.

Slutligen är det uppenbart, att *den sista tidens händelser* i viss mån ytterligare accentuerat den nordiska kyrkogemenskapen. Den har under de sju magra år, som nu ligger bakom oss, visat sig som en löftesrik och handfast realitet. Det är just en sådan enkel, praktisk arbetsgemenskap vi behöver på det kyrkliga området — inte bara när det gäller sociala eller ekumeniska sammanhang utan också och framför allt när det gäller trosliv, gudstjänstliv, kyrkoliv.

I detta sammanhang måste vår fråga sättas in. Svaret kan då knappast bli annat än jakande: *vi behöver ett evangeliskt breviarium* för Nordens kyrkor av gemensam karaktär.

Men *kan vi åstadkomma ett sådant breviarium?* Och i så fall hur? Det är frågeställningens andra led.

Otänkbart måste det vara att söka skapa ett *i varje detalj* gemensamt breviarium för Nordens fem kyrkor. Det aktuella liturgiska och kyrkliga läget är sådant, att vad som för en kyrka ter sig självklart och förtroget, för en annan kan verka främmande. Musikmaterialet kan aldrig bli identiskt lika. Kalendariet uppvisar nationella särdrag. Texttradition, liturgisk praxis o. s. v. varierar. Dessa olikheter måste respekteras. De får inte slätas ut. Det har vi inte råd till.

Omöjligt kan det å andra sidan icke vara att åstadkomma ett *i huvudsak gemensamt* breviarium. Musik- och textmaterialets all-

männas omfattning, tidegårdens uppställning och utförande, psalmodiens behandling, de allmänna principerna för relationen musik — text — allt sådant borde kunna lösas efter enhetliga, gemensamma linjer. Översättningsproblemen, nydiktningen av t. ex. hymner, framläggandet av äldre inhemskt musikmaterial o. s. v. hör åter till de frågor, som självständigt måste finna sin lösning inom varje kyrka.

Tidegårdssträvandena under de senaste åren ha i Nordens kyrkor spontant fått ett i det hela parallellt förlopp. Tiden synes nu vara inne för en mera planmässig samordning, så långt en sådan lämpligen kan ske. Detta är en angelägen arbetsuppgift i Nordens kyrkogemenskap just nu.

I intet av vad som ovan nämnts ligger några *allvarliga hinder* för förverkligandet av ett gemensamt nordiskt evangeliskt brevium. De allvarliga hindren — reella eller potentiella — utgör snarare följande fyra faktorer: a) om tidegårdsträvandena blir en *hobby* för en liten särgrupp av liturgiska och kyrkomusikaliska specialister; b) om tidegårdsarbetet drivs psykologiskt och *forceras fram*, där det i stället borde få växa naturligt och stilla; c) om någon av de nordiska kyrkorna ville *dominera* på en annan kyrkas bekostnad med sina synpunkter, önskemål och erfarenheter — de må sedan vara hur värdefulla som helst; d) *om det evangeliska brevietet, det Gud förbjude, mister sin evangeliska art och blir lag och tvång i stället för evangelium och gyllene gåva.*

Pehr Edwall.

Kyrkoherde Adell anförde vid förhandlingarnas avslutande:

En sammanfattning av de givna redogörelserna och av de förda förhandlingarna synas mig giva följande vid handen:

1. Utvecklingen vid återupptagandet av tidebönen har gått efter påfallande parallella linjer inom våra kyrkor. I all synnerhet gäller detta Finland, Norge och Sverige.

Efter en period av försök med nationella nykompositioner och relativt godtyckliga sammanställningar av vesprar, har man tvingats tillbaka till upptagande av de gammalkyrkliga formerna så väl i fråga om själva materialet, uppställningen av detsamma samt i fråga om tonskruden. Alltmera har man närmat sig den gammalkyrkliga ordningen och alltmera har man tvingats att uteslutande upptaga dess sångskatt.

Utvecklingen har fört oss tillbaka till källorna, som här äro gemensamma för oss alla. Därmed har man, med övergivande av subjektiva uppfattningar, återförts till en objektiv grundval, som kan bilda utgångspunkt för samfällda strävanden.

2. Vi äga en gemensam uppfattning om tidegårdens mening. Dess uppgift är att skapa och sammanhålla den *bedjande församlingen*. Arbetet med dess återuppbyggande är av liturgisk och av församlingsmässig art.

Den är av liturgisk art, alltså icke enbart eller ens i första hand av musikalisk art. Där förbindelsen med församlingen eller med prästerskapet saknas, kommer tidegården aldrig att utvecklas. Tidegården är församlingens, icke enbart prästerskapets eller körens angelägenhet. Riskan att tidegården blir en specialitet för en exklusiv krets måste motarbetas. Barnen i skolan, söndags-skolan, konfirmandskolan skola införas i tidebönen så att de tidigt lära sig att rent tekniskt behärska tidegården och kunna tillägna sig dess enklaste former. Kontakten måste hållas med församlingen, så att tidegården bedrives på sådant sätt att de »enfaldiga», ordet taget i god mening, kunna delta.

Det går bra med en enbart tidebönsläsande församling. För ungdomen och den musikaliskt intresserade delen av församlingen bör möjligheten till sång föreligga. Men sången får icke dominera.

3. Vi äga en gemensam textlig grund i psaltaren. Urvalet ur psaltaren har visserligen skett efter något annorlunda principer i Danmark å den ena sidan och i de övriga länderna å den andra. I Danmark har man principiellt hävdadt att hela psaltaren skall utnyttjas. De övriga länderna ha verkställt ett av praktiska skäl betingat urval, men detta urval skall, åtminstone vad Sverige angår, ingalunda anses som slutgiltigt. I samma mån som församlingen fostras till inträngande i psaltarens värld och lär sig att kristologiskt förstå den, kommer sannolikt utvecklingen i Sverige att gå i samma riktning. Här bör alltså icke någon principiell motsättning anses föreligga.

4. Vi utgå från en gemensam sånglig grundval: materialet skall vara hämtat ur den gammalkyrkliga sångskatten. I fråga om den betydelsefullaste och vanskligaste delen av problemet om underläggande av texten under den gamla musiken: behandlingen av psalmskadenserna, råder principiell enighet.

5. Den gemensamma övningen av sången visar samma uppfattningen om sångens, liksom för övrigt om läsningens utförande.

Här föreligga så många gemensamma drag att ett fortsatt och medvetet samarbete måste förefalla naturligt, självklart, ja nödvändigt.

För det fortsatta arbetet kunde följande linjer kanske anvisas:

a. Det vidare utbyggandet av tidegården bör ske under livlig inbördes kontakt. Härigenom kunna erfarenheter som gjorts inom en kyrka tillgodogöras av alla, och onödiga skiljaktigheter undgås eller övervinnas, utan att nationella och önskvärda särdrag kränkas.

Första förutsättningen härför är att en livlig förbindelse uppstår mellan dem, som nu närmast bära ansvaret för tidegårdens fortsatta utformning.

b. De personliga kontakter, som vunnits, böra fördjupas och grundval läggas för en internordisk bönegemenskap på tidegårdens grund. Detta förverkligas genom besök vid varandras sammankomster och överläggningar, så att därigenom en ingående kännedom om varandras förhållanden erhålles.

Ett nytt studiekonvent med en fylligare representation, förslagsvis ett tiotal från vardera landet anordnas under nästa år, och tidebönsdagar ordnas för dem som kunna framträda som ledare av tidebönen och med särskilt syfte att informera ledarna icke blott i tidegårdens teknik men framför allt i dess innersida.

c. Genom uppsatser och meddelanden i de olika ländernas tidskrifter och tidningar kunde arbetet inom de olika kyrkorna följas av de andra i avvaktan på möjligheten att skapa en gemensam nordisk tidskrift.

d. Såsom gemensamt arbete på längre sikt må nämnas skapande av en för liturgiskt bruk avsedd psaltare, utgivandet av ett urval homilier avsedda att brukas i morgonbönen och omfattande delar exempelvis ur de gemensamma bekännelseskrifterna, de apostoliska fäderna, och reformationstidens urkunder, samt ett lectionarium, som kunde brukas i samtliga länder.

e. Samarbete bör snarast eftersträvas med Islands kyrka, Förbindelse med Tysklands evangeliska kyrka samt med Englands bör sökas.